

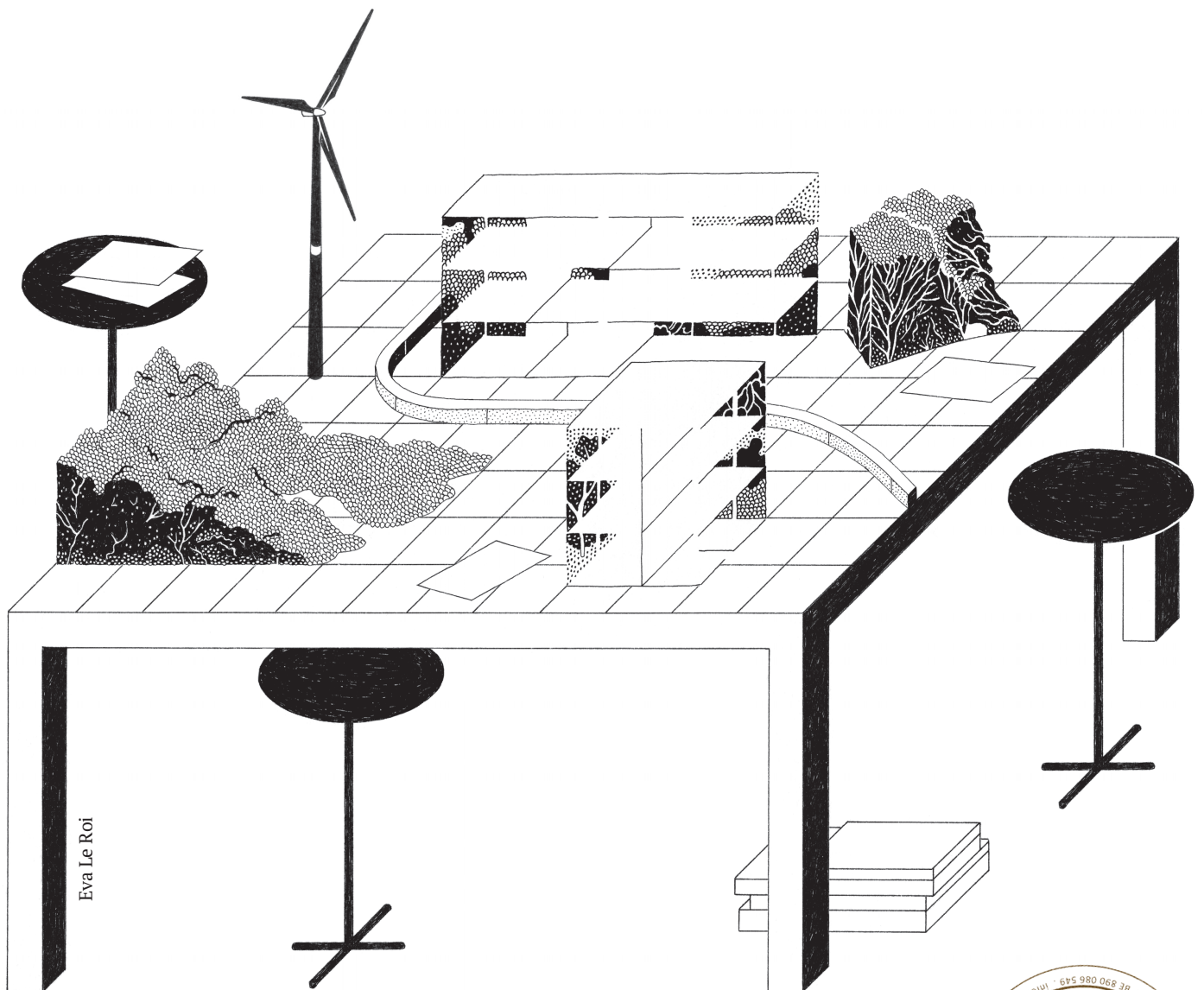
BWMSTR

SCAN

DIKSMUIDE
EINDRAPPORT

26 FEBRUARI 2019

PTArchitecten

Eva Le Roi

De Bouwmeester Scan is het resultaat van een nauwe samenwerking tussen het Team Vlaams Bouwmeester, het Departement Omgeving, de Vlaamse Landmaatschappij, het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vereniging van de Vlaamse Provincies en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten.

Stuurgroep Bouwmeester Scan

Leo Van Broeck, Vlaams Bouwmeester
Frans Pauwels, Vlaamse Landmaatschappij
Tinne Van Passel, Provincie Antwerpen
Ben De Bruyn, Provincie Antwerpen
Tom De Bruyn, Provincie Vlaams-Brabant
Jeroen Nachtergaele, Agentschap voor Natuur en Bos
Kathleen De Paepe, Departement Omgeving
Ilse Van Roey, Departement Omgeving
Xavier Buijs, Vereniging van Vlaamse steden en Gemeenten
Erik Grietens, Bond Beter Leefmilieu
Philippe Vanwesenbeeck, Departement Duurzame Stedelijke Ontwikkeling en Ondernemen, Stad Gent
Tom Coppens, Onderzoeksgroep voor stadsontwikkeling, UAntwerpen
Raf Ilbroeckx, Onderzoeksgroep voor stadsontwikkeling, UAntwerpen

Coördinator Bouwmeester Scan

Mario Deputter, Team Vlaams Bouwmeester

Grafisch Concept

www.gestalte.be

Tekening Bouwmeester Scan

www.eva-le-roi.com

Onderzoeksteam

PTA

Tine Van Herck, zaakvoerder en projectleider
Eva Gutscoven, projectverantwoordelijke
Florentine Sieux, medewerker
Silvia Pusceddu, medewerker
www.ptarchitecten.be

TRAJECT

Kristof Devriendt, mobiliteit
Marieke Maes, mobiliteit
www.traject.be

M TECH

Michiel Boodts, publiek ondernemersschap
Elisa Van der Jeugd, energie en klimaat
www.m-tech.be

TRAJECT

Vlaanderen
verbeelding werkt

BWMSTR
Team
Vlaams
Bouwmeester

AGENTSCHAP
NATUUR & BOS

DEPARTEMENT
OMGEVING

**VERENIGING
VLAAMSE
PROVINCIES**

**VLAAMSE
LAND
MAATSCHAPPIJ**

01.

VERKENNING

1.1	Situering van de gemeente	13
1.2	Kencijfers	14
1.3	Ruimtelijke beschrijving	16

03.

AMBITIE

	SAMENVATTENDE AMBITIES	34
3.1	Robuust open ruimte systeem met grootschalige en kleinschalige landbouw, natuur en windenergie	36
3.2	Centrumversterking gekoppeld aan op termijn krimp kernen	38
3.3	Omleidingsweg inzetten voor modal shift, ontharding en stiltegebieden	40

02.

DIAGNOSE

	OVERZICHT	19
2.1	Bebouwde ruimte	20
2.2	Mobiliteit	24
2.3	Open ruimte	28
2.4	Energie	32
2.5	Regelgeving & publiek ondernemerschap	33

04.

TRANSITIEAGENDA

4.1	Quick wins	44
4.2	Strategische projecten	48
4.3	Programma's	58
4.4	Publieke slagkracht	68
4.5	Aanbevelingen aan het adres van hogere overheden	76

05.

BIJLAGEN

5.1	Vergelijkend onderzoek weefsel	80
5.2	Analyse case Herbafröst	86
5.3	Functietoekenningsplan	88
5.4	Methodologische nota I Nightingale rose diagram en gemeentefiche	90
5.4	Bibliografie en cartografie	92

Diksmuide centrum

Woumen
(Diksmuide)

LEESWIJZER

Dit rapport is opgebouwd uit 4 hoofdstukken die samen de urgenties en potenties van ruimtelijke en duurzaamheidsvraagstukken schetsen en een aanzet tot ambitieuze transitie meegeven. Waar een wil is, is een weg.

01. VERKENNING

Dit hoofdstuk geeft een eerste inzicht en een korte situering van de gemeente. Het bevat data en een ranking t.o.v. de 308 Vlaamse gemeentes.

02. DIAGNOSE

De diagnose behandelt 5 thema's met betrekking tot ruimtelijke & duurzaamheidsvraagstukken. De analyse streeft geen volledigheid na, maar tracht per thema de vinger op de wonde te leggen. Wat loopt er goed, wat minder, welke symptomen zijn er en waardoor worden deze veroorzaakt?

03. AMBITIE

Volgend uit de diagnose, worden verschillende ambities naar voor geschoven die een antwoord trachten te formuleren op de meest urgente ruimtelijke en duurzaamheidsvraagstukken waarmee de gemeente vandaag kampt.

04. TRANSITIEAGENDA

De transitieagenda biedt concrete handvaten om de vooropgestelde ambities ruimtelijk te vertalen. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen quick wins (relatief makkelijk te implementeren), strategische projecten (locatiegebonden cases, hetzij urgent, hetzij met een hoog potentieel), programma's (uit te rollen over het volledige grondgebied), publieke slagkracht (m.b.t. instrumentarium) en tenslotte adviezen aan hogere overheden.

WOORD VOORAF

Deze studie kwam tot stand in opdracht van het gemeentebestuur van Diksmuide in het kader van de Bouwmeester Scan, een programma dat werd ontwikkeld door het Team Vlaams Bouwmeester in samenwerking met het Departement Omgeving, de Vlaamse Landmaatschappij, het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vereniging van de Vlaamse Provincies en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten.

De Bouwmeester Scan is een tool die lokale besturen in staat stelt voor het grondgebied van hun gemeente een diagnose te laten opmaken van de ruimtelijke en beleidsmatige sterktes en zwaktes, met het oog op de ontwikkeling van een concrete agenda van projecten en beleidsmatige ingrepen voor de transitie naar een duurzame leefomgeving. De aandacht gaat hierbij in het bijzonder naar de link tussen het ruimtegebruik en de uitdagingen in het kader van de huidige klimaat- en energiecrisis. Het nakomen van mondiale afspraken rond duurzaamheid vergt inderdaad een radicale hertekening van ons ruimtelijk model. Dit kan ook zorgen voor een hogere kostenefficiëntie en brede maatschappelijke winsten.

De oplossing ligt onder meer in het vrijwaren en creëren van open ruimte, het maximaal benutten van de gebruikte ruimte, de ontwikkeling van nieuwe en betaalbare woonvormen, een efficiëntere mobiliteit en een duurzame energievoorziening. De transitie vereist bovendien publiek ondernemerschap en een toekomstbestendig wetgevend kader, omdat innovatie slechts mogelijk is via participatie en collectiviteit. Maar hoe pak je al deze uitdagingen concreet aan?

De Bouwmeester Scan werd ontwikkeld om steden en gemeenten bij deze opgave te ondersteunen. Een multidisciplinair team van deskundigen gaat na in hoeverre het huidige ruimtegebruik en het gevoerde beleid van de gemeente al beantwoorden aan de doelstellingen van de strategische visie Beleidsplan Ruimte Vlaanderen, het Klimaatbeleidsplan 2013-2020 en het Meerjarenprogramma 2017-2020 van de Vlaamse Bouwmeester, en formuleert eerste aanzetten voor oplossingen. Deze nemen de vorm aan van een transitieagenda: een lijst van potentiële projecten en beleidsmatige ingrepen die cruciaal zijn voor de ruimtelijke transitie in het bestudeerde gebied.

De Bouwmeester Scan is een snelle doorlichting die uitgevoerd wordt door een onafhankelijk onderzoeksteam en resulteert in een advies ter attentie van het lokaal bestuur. Het eindrapport vertolkt niet noodzakelijk het standpunt van de gemeentelijke beleidsmakers. De aangereikte transitieagenda is niet exhaustief. De focus ligt op strategische projecten en beleidsmatige ingrepen die cruciaal, effectief en representatief zijn en als hefboom kunnen fungeren voor de ruimtelijke transitie.

01.

VERKENNING

Gemeente Diksmuide anno 2018 (Google maps)

BWMSTR scan

Rangorde in Vlaanderen

Het spiderdiagram toont een aantal kengetallen die voor elke gemeente zijn verzameld. De gemeente wordt hier vergeleken met de referentiecategorie, waarbij het nulpunt (centrum) een minder duurzame score weergeeft en de buitenste ring de meest duurzame score.

Zie methodologische nota in 05. Bijlage

GEMEENTE

SITUERING

Diksmuide ligt in de Westhoek langs de IJzer, op een overgang van de polders (westen) en het houtland (oosten). Het grondgebied van de gemeente beslaat de stad Diksmuide en 14 relatief compacte dorpskernen. Diksmuide stad heeft een centrum met heel wat voorzieningen.

OPPERVLAKTE

Diksmuide is met een oppervlakte van 14.940 ha de grootste gemeente van West-Vlaanderen.

INWONERS

Diksmuide telt 16.739 inwoners. 32 % van de bevolking leeft in Diksmuide-centrum (5.791). Daarna volgen Esen (1.958 inwoners), Beerst (1.463 inwoners), Keiem (1.320), Woumen (1.287) en Vladslo (1.207) in het rijtje van meest bevolkte woonkernen.

TEWERKSTELLING

Hoewel de Westhoek het niet slecht doet op economisch vlak, wordt een daling van potentiële werkkrachten vastgesteld (hetgeen o.a. wordt bevestigd door de hogere jobratio). Hoogopgeleide kinderen uit de Westhoek keren meestal na de studies niet terug ('brain drain'). Naast een vergrijzing van de bevolking, kan er dus ook worden gesproken van een 'ontjoning'.

1.1 SITUERING VAN DE GEMEENTE

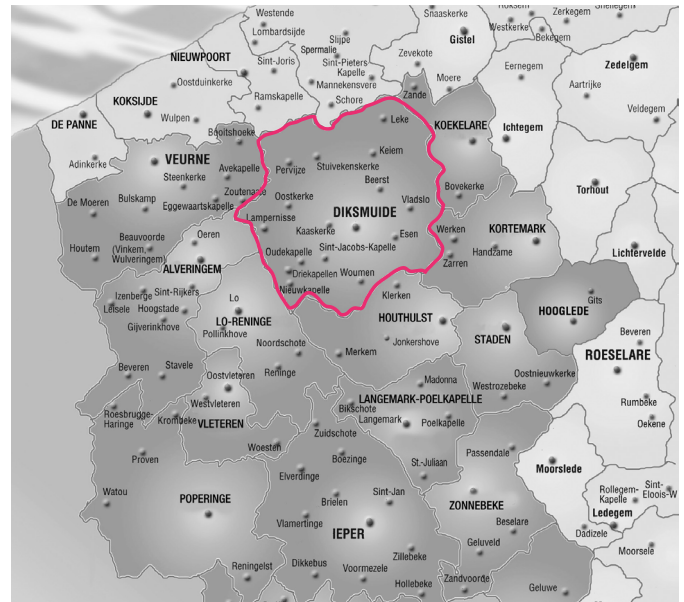
“De structuur uit 1777 (Ferraris) is nog steeds zichtbaar : grote percelen polder ten westen van de IJzer en kleine percelen met dure vruchtbare landbouwgrond ten oosten.”

De gemeente Diksmuide ligt in de Westhoek. Honderd jaar geleden werd het gebied volledig verwoest door de Grote Oorlog. De vlakte wordt vandaag vooral beheerst door landbouw. Prominente stedelijke gebieden rond Diksmuide zijn Veurne, Nieuwpoort, Oostende, Torhout, Roeselare en Ieper.

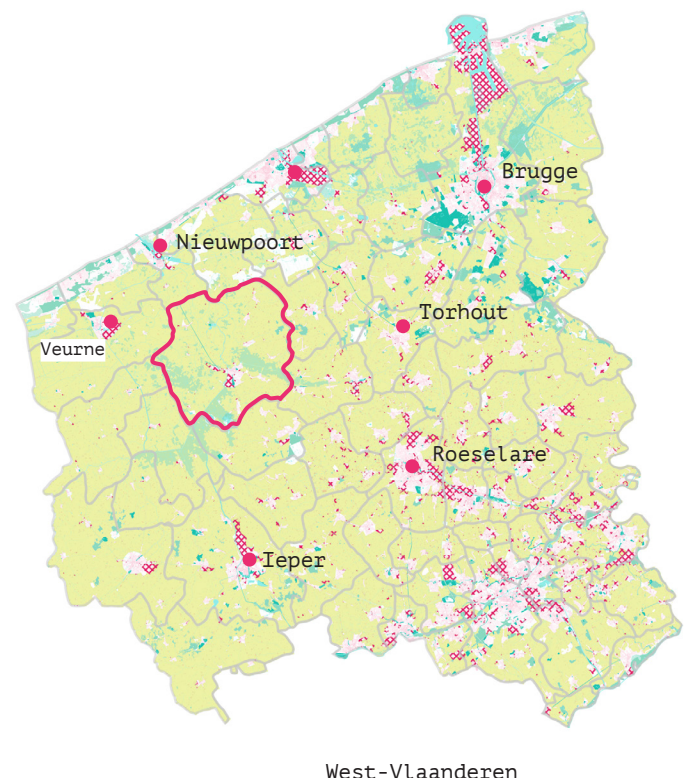
Uit een analyse van alle verplaatsingsstromen binnen de Westhoek blijkt dat Diksmuide naast Ieper/Poperinge en Veurne/Westkust als belangrijke attractiepool fungeert. De invloedssfeer blijft echter beperkt tot de omliggende gemeenten. De interactie met de andere knopen is laag. Buiten de Westhoek, is er vooral een duidelijke link met Brugge (Traject et al., 2018).

In Diksmuide gaan de polders (noorden) over in de zandleemstreek (zuiden). De gemeente wordt niet doorsneden door een autosnelweg, o.a. hierdoor is er een groot stiltegebied rond Lampernisse.

Diksmuide bestaat sinds 1977 uit 14 deelgemeentes. In 1924 verdubbelde het grondgebied van Diksmuide door de aanhechting van een deel van Esen. In 1965 werden de gemeenten Kaaskerke (op papier geen aparte deelgemeente) en Esen bijgevoegd. In 1971 zorgde een fusiegolf ervoor dat Keiem bij Beerst werd bijgevoegd, Lampernisse, Oostkerke en Stuivekenskerke bij Pervijze en Oudekapelle, Nieuwkapelle en Sint-Jacobskapelle werden samen Driekapellen. Zes jaar later werden de gemeenten (samen met hun deelgemeenten) Beerst, Driekapellen, Leke, Vladslo, Woumen en Pervijze één met Diksmuide.

Kaart toerisme Westhoek

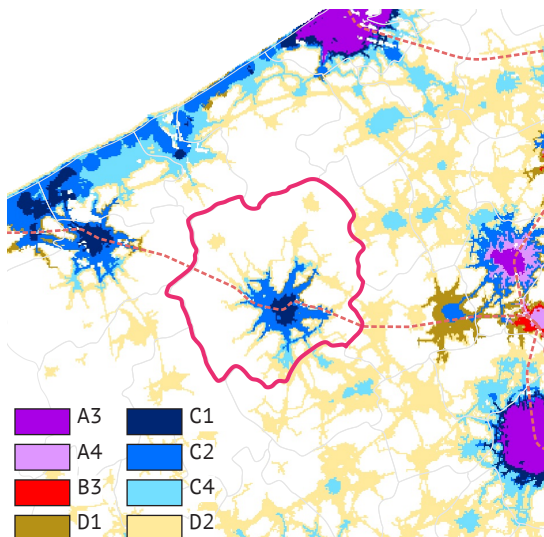
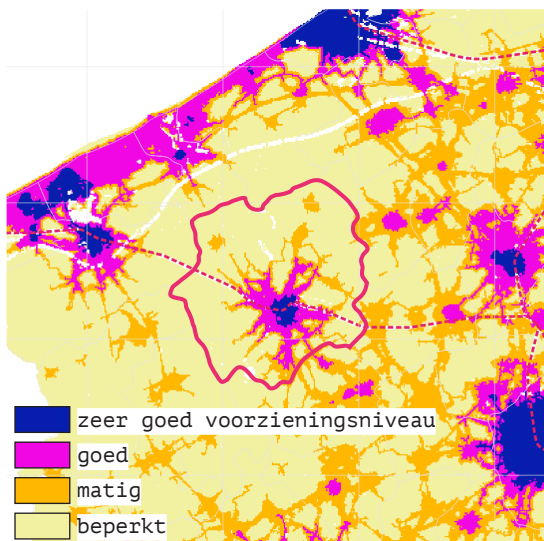
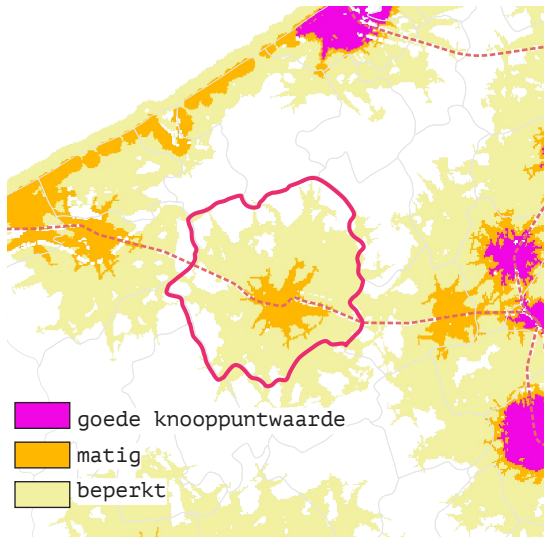
West-Vlaanderen

West-Vlaanderen		Diksmuide	
aantal inwoners		aantal inwoners	
Diksmuide	16.739	Diksmuide	5.791
Torhout	20.530	Beerst	1.463
Veurne	11.790	Esen	1.958
Ieper	34.964	Kaaskerke	467
Nieuwpoort	11.565	Keiem	1.320
Oostende	71.332	Lampernisse	156
Roeselare	62.301	Leke	1.178
Brugge	118.284	Nieuwkapelle	449
		Oostkerke	266
		Oudekapelle	138
		Pervijze	818
		Sint-Jacobskapelle	102
		Stuivekenskerke	135
		Vladslo	1.207
		Woumen	1.287

1.2 KENCIJFERS

1. Knooppuntwaarde © VITO
2. Voorzieningsniveau © VITO
3. Synthese © VITO

Alle cijfers hier besproken zijn afkomstig van het rapport 'Jouw gemeente in cijfers' (editie 2018), tenzij anders vermeld.

RUIMTEBESLAG

De gemeente Diksmuide is een grote gemeente (149,4 km² ofwel 14.940 ha). Het ruimtebeslag bedraagt 13%. De betonsnelheid is 300 m²/dag (tussen 2005-2015) (Natuurpunt, 2018).

In 2017 was 1.100 ha bebouwd (7,3%). Het grootste deel van de bebouwde oppervlakte heeft een woonfunctie (79,7%). Economie enerzijds en welzijn & recreatie anderzijds, nemen respectievelijk 13,8% en 5,5% van de bebouwde ruimte in.

De regio Diksmuide kan worden beschouwd als het meest agrarische gebied van Vlaanderen.

KNOOPPUNTWAARDE

Zo goed als alle Diksmuidelingen (94%) bezit minstens één wagen, motor of bromfiets. Aan het stadscentrum is wel een station, maar tussen 2013 en 2015 is een sterke daling opgetreden van het aantal instappende reizigers. Door een aanpassing van de dienstregeling werden de verbindingen naar De Panne en Brussel trager. Het aanbod van collectief vervoer is, zeker in de dorpen, zeer beperkt.

Daarentegen heeft Diksmuide wel een goed voorzieningsniveau. De Diksmuideling zelf is iets minder tevreden over het aantal winkels voor dagelijkse boodschappen (59% ten opzichte van 73% in Vlaanderen) over de shopping- en winkelvoorzieningen (40% ten opzichte van 63% in Vlaanderen) en de uitgaansgelegenheden (38% ten opzichte van 51% in Vlaanderen).

WONEN

91% van de Diksmuidelingen is tevreden over de woning, 87% geeft aan te beschikken over een private buitenruimte. In de sectoren 'Diksmuide centrum' en 'Oostvesten' leidt dit tot een woondichtheid van ca. 38 w/ha (GRS, 2005). De omliggende wijken hebben een lagere dichtheid.

“Hoogopgeleide kinderen uit de Westhoek keren meestal na de studies niet terug ('brain drain'). Naast een vergrijzing van de bevolking, kan er kan dus ook worden gesproken van een 'ontjonging'.”

BEVOLKING

Op 1 januari 2017 waren er 16.719 Diksmuidelingen voor een oppervlakte van 14.940 ha. De bevolkingsdichtheid van ca. 1 inwoner/ha is zeer laag in vergelijking met de provincie West-Vlaanderen (ca. 38 inwoners/ha) en met Vlaanderen (ca. 48 inwoners/ha). Ten opzichte van 2005 (15.636) betekent dit een groei van bijna 7%. Dit is iets minder dan de toename in het Vlaams Gewest (8%). Het aantal jonge inwoners (0 – 19 jarigen) daalt met ongeveer 6% (tussen 2005 en 2017). Tegelijkertijd neemt het aandeel ouderen toe met 18%. In 2017 was 7% van de totale bevolking ouder dan 80 jaar. Prognoses voorspellen dat de bevolking slechts beperkt zal toenemen (4,6% in 2035 ten opzichte van 2017), een stuk lager dan de gemiddelde stijging in het Vlaams Gewest (7,6%).

ECONOMIE

Het inkomen ligt iets lager dan het gemiddelde in Vlaanderen. Ook het aandeel ondernemingen t.o.v. het aantal bewoners is gemiddeld lager dan in de rest van Vlaanderen. Doch ligt de jobratio hoger dan gemiddeld.

ZORG EN WELZIJN

Er is voldoende aanbod aan kinderopvang in Diksmuide. Ook is de Diksmuideling tevreden over de gezondheidsvoorzieningen (86% is het eens met deze stelling) en de ouderenvoorzieningen (71%). Diksmuide heeft geen ziekenhuis en is daarvoor aangewezen op deze in de omringende steden (zoals Veurne, Brugge, Roeselare en Torhout). Hiernaar wordt gratis transport voorzien.

VRIJE TIJD

In vergelijking met de gemiddelde Vlaming zijn de Diksmuidelingen minder tevreden over de recreatievoorzieningen (60% ten opzichte van 68%). Ze zijn iets meer tevreden over de culturele voorzieningen (74% ten opzichte van 72%). Ze nemen gemiddeld gezien iets minder deel aan sportevenementen dan het gemiddelde in Vlaanderen (35% ten opzichte van 39%).

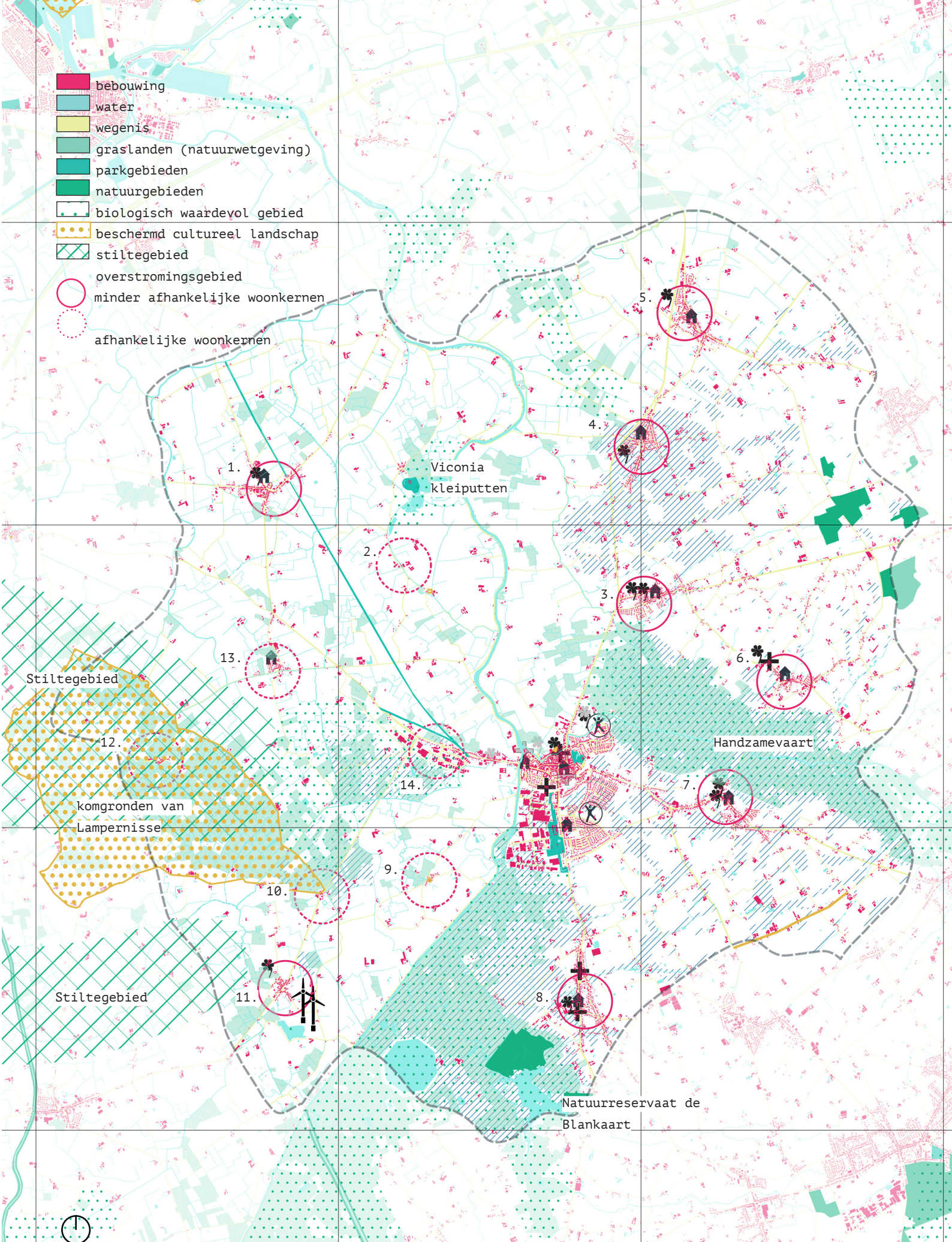

De hernieuwde dorpskern van Nieuwkapelle, deel van het landinrichtingsproject in de Westhoek
© Vlaamse landmaatschappij

Lampernisse, een landbouw (vooral veeteelt) en woondorp
© Vlaamse landmaatschappij

1.3 RUIMTELIJKE BESCHRIJVING

“Op enkele plekken is het zicht naar de Handzamevallei gevrijwaard, wat het landschap leesbaar en dus ook beleefbaar maakt. Dit is een uniciteit die te weinig in de verf gezet wordt. ”

In de hoge middeleeuwen bestond de nederzittingsstructuur uit een sterk verspreide bebouwing en een regelmatig patroon van kernen. Op de kaarten van Ferraris vallen de weilanden aan de Handzamevallei en de IJzerbroeken op. Tot op vandaag zijn deze vrij van bebouwing. Op enkele plekken is het zicht naar de Handzamevallei (vanuit N35) gevrijwaard, wat het landschap leesbaar en dus ook beleefbaar maakt. Dit is een uniciteit die te weinig in de verf gezet wordt.

De middeleeuwse nederzittingsstructuur is nog steeds leesbaar. Het historisch centrum van Diksmuide vormt het midden van 14 andere micro (of woon) -kernen. De fusiegemeente Diksmuide bestaat uit de deelgemeenten Pervijze (1), Stuivenskerke (2), Beerst (3), Keiem (4), Leke (5), Vladslø (6), Esen (7), Woumen (8), Sint-Jacobskapelle (9), Oudekapelle (10), Nieuwkapelle (11), Lampernisse (12), Oostkerke (13) en Kaaskerke (14).

De voornaamste identiteiten van deze micro-kernen kunnen als volgt worden beschreven: Pervijze (1) is een woondorp, verbonden met Diksmuide via een zachte verbinding langs de oude sporen richting Nieuwpoort. Stuivenskerke (2) is een kleine woonkern met slechts een 80tal inwoners maar een belangrijk Vlaams Natuurreservaat : de Viconia Kleiputten. Beerst (3) is een doorgangsdorp, op de weg richting Torhout. Keiem (4) en Leke (5) zijn woondorpen langs een drukke gewestweg. In Vladslø (6), het oudste dorp, ligt een belangrijke Duitse militaire Begraafplaats met beelden van Kathe Kolwitz – het treurend ouderpaar. Esen (7) is een doorgangsdorp op de N35. Woumen (8) staat bekend om het natuurreservaat de Blankaart. Ook Sport Vlaanderen heeft daar een vestiging. Sint-Jacobskapelle (9) is een kleine woonkern dat beschermd is als landschap. Oudekapelle (10) is eveneens een landelijk polderdorp. Nieuwkapelle (11) staat bekend voor zijn zandwinningsputten ('putten van Nieuwkapelle') waar er soms in gezwommen wordt. Lampernisse (12) is één van de stilste dorpen van Vlaanderen en is een beschermd landschap Oudlandpolder. Het transformeerde zijn kerk tot een urnekerkerk. Oostkerke (13) is een landbouw-en woondorp. Kaaskerke (14) werd bijna volledig opgeslokt door het stadscentrum van Diksmuide, doch geschei-

den door de IJzer. Lampernisse, Sint-Jacobskapelle en Stuivekenskerke werden alsook bekroond met het label 'Charmant Dorp' door toerisme Westhoek.

Diksmuide is onderdeel van het Vlaams oorlogs-landschap ('Flanders Fields'), waarin het een centrale rol vertolkt met de IJzertoren en andere ankerpunten zoals de Dodengang en de Duitse militaire begraafplaats (Vladslø) . Deze genereren grote bezoekersstromen naar de regio.

Oudekapelle
© Vlaamse landmaatschappij

Viconiakleiputten, Stuivekenskerke
© Vlaamse landmaatschappij